

“Qui no ha sofert gens, no pot entendre res”

El doctor Moisès Broggi va fer cent anys el mes de maig passat. Per celebrar-ho, Edicions 62 acaba de reeditar el seu llibre de memòries: ‘Memòries d’un cirurgià’. Una lectura impressionant.

Cent anys. No us ho devíeu pensar mai, que un dia els tindríeu?!

—No, no. Generalment, els joves no hi pensen mai, que un dia arriba la vellesa, i que tard o d’hora la vida s’acaba.

—Un jove d’avui, però, hi deu pensar molt menys que no hi devíeu pensar vós, que participàreu a la guerra civil, i com a metge heu tingut sempre molt de contacte amb la mort.

—Contacte amb la mort, sí. En el

jove, però, hi domina sempre el contacte amb el futur. I això és el que em passava a mi. El jove no té temps de pensar en la mort, perquè ha de pensar en la supervivència, en les exigències que li plantejarà el futur. En canvi, el vell no en té, de futur; però té un passat ple, i fantàstic.

—Teniu la sensació d’haver viscut molt?

—Sí, molt. Tot un segle. I a més un segle molt més important que tots els d’abans, tant des del punt de vista tècnic com des del punt de vista polític i bèl·lic.

—Sou una persona creient?

—Sí. Com tothom, suposo. Perquè és evident que la matèria no ho explica tot. Ni en física ni en biologia. Més enllà de l’àtom, la matèria ja desapareix, convertida en energia. I en biologia passa igual. Es coneixen totes les cèl·lules del cos humà, però hi ha alguna cosa que anima tot això. I és el misteri. Que ho defineix i ho ordena tot.

—Com a metge, com heu gestionat l’assumpte espiritual? Perquè la cirurgia és una cosa molt material i tangible.

—És molt material, però el més important de la cirurgia és el tracte humà: la gent que sofreix... Per ser un bon metge, has de donar un bon tracte humà als teus pacients.

—A vós, l’experiència de la guerra us va ajudar a entendre millor la condició humana?

—I tant! Per comprendre les coses de la vida, cal haver-ne sofert les penes i les calamitats. Per entendre el dolor dels altres, cal que un hagi sofert. Un que no ha sofert gens, no pot entendre res.

—La guerra és terrible, però creieu que té cap utilitat?

—Sí, una: a la guerra aprens que les guerres són la bestiesa més gran que hi ha. La guerra és el crim organitzat.

—Haver de fer de cirurgià de guerra amb només 28 anys és tot un senyor aprenentatge, no?

—Sí. Però compte: jo era molt jove, però ja tenia molta experiència. Vaig tenir la sort de ser un dels primers cirurgians d’urgències de Barcelona. Vaig treure’m les oposicions el 1935. Quan vaig anar al front, ja havia operat molt, ja tenia molta experiència

en cirurgia d'urgències, que és la cirurgia de guerra.

—**Si no, no hauríeu pogut fer segons què.**

—És clar. A més, aquí hi havia una escola molt important, la qual cosa ens donava una gran superioritat respecte als altres metges.

—**Lluitàreu amb les Brigades Internacionals. Us degué donar de tot plegat una perspectiva molt especial, això?**

—Sí. Eren gent que venien a lluitar perquè creien en un ideal. Creien que la nostra guerra era la primera batalla d'una guerra inevitable contra els règims feixistes i despòtics del món. Per això diuen que la guerra d'aquí va ser l'última guerra romàntica. Entre els brigadistes hi havia de tot, evidentment. Però la majoria d'aquells combatents lluitaven per millorar la humanitat.

—**Alguns personatges que esmenteu a les memòries són realment extraordinaris: aquell coronel Nathan, per exemple.**

—Sí. Un home extraordinari. Semblava un personatge de la *Il·liada*.

—**Sí. De la *Il·liada* filtrat per Hemingway.**

—Això mateix! Aquell home que, amb el seu uniforme impecable, quan entrava en combat, anava sempre al capdavant, amb els trets que li ploïen de totes bandes, i darrere seu que el seguien els altres homes. Un home sol, avançant, sense por: semblava l'Aquil·les! I el millor és que, abans de la guerra, aquest home era un conserge d'un club de Londres, on veia els socis del club, molts d'ells militars vells, que es passaven les hores evocant i parlant sobre les seves heroïcitats, a la guerra de Crimea i tot això. Doncs ell tenia clar que volia fer el mateix, i per això tot d'una que va esclatar la guerra es va allistar a les Brigades Internacionals. I va acabar sent el més valent de tots.

—**I va morir aquí. O a la Segona Guerra Mundial?**

—No, va morir aquí. Va ser un cas semblant al del general Della Rovere. El coneixeu?

—**Sí. Montanelli en féu un llibre i Rossellini un film.**

—Exacte. Aquell home normal a qui les autoritats van confondre amb

“Sóc creient perquè és evident que la matèria no ho explica tot. Ni en física ni en biologia. [...] Es coneixen totes les cèl·lules del cos humà, però hi ha alguna cosa que anima tot això. I és el misteri”

un gran personatge de la resistència, i que per això el varen empresonar. Però ell s'hi va acabar identificant tant que va anar fins a les últimes conseqüències, va aguantar el paper fins que l'executaren. Extraordinari!

—**Al bàndol republicà, es van fer avenços mèdics transcendents. Quins foren?**

—Fonamentalment, tres. El primer varen ser els bancs de sang, que feien que poguéssim tenir gran quantitat de sang en reserva. El segon, els hospitals mòbils, que actuaven a primera línia i per tant evitaven el trasllat dels ferits, molts dels quals morien durant els trajectes. I el tercer, la perfecció tècnica en el tractament de les ferides, és a dir, la sistematització del tractament. Abans, un ferit de guerra es considerava igual que un ferit normal. Però no es poden tractar de la mateixa manera. La ferida de guerra va variar completament des del moment que no es produïa amb llances o amb espases, sinó amb armes de foc. Si és una ferida d'espasa, la ferida és exterior, i és fàcil de tractar. Una ferida de bala, des de fora, no sembla res, però després obres i hi ha una gran destrossa. En la nostra guerra, hi va haver una discussió entre els partidaris de tractar les ferides d'armes de foc com les ferides d'abans, tancant-les i tractant-les des de fora, i els partidaris d'obrir del tot la ferida i tractar-la des de dins. És clar, si a una ferida de bala la tanques, hi deixes a dins gèrmens, que acaben infectant-ho tot i produint gangrena. Si l'obres i ho treus tot, en canvi, ho pots netejar ben netejat.

—**Vós éreu partidari d'aquest segon procediment.**

—Sí. Qui va fer molt en aquest sentit, però, fou el doctor Josep Trueta.

—**I dieu que aquestes innovacions les poguéreu fer perquè l'exèrcit de la República no era un exèrcit regular, no?**

—Sí. Els nostres oficials ens consultaven què era el més convenient quant a l'aspecte mèdic. Els oficials de l'exèrcit de Franco, en canvi, no consultaven mai res als seus metges. La nostra guerra va ser la guerra d'un exèrcit contra un poble; això per a nosaltres tenia molts desavantatges, però tenia l'avantatge que els oficials ens escoltaven més. L'únic exèrcit de veritat que vam tenir al bàndol republicà foren les Brigades; els altres combatents eren milicians, i en veure la cavalleria mora arrencaven a córrer.

—**De Barcelona estant, visquéreu l'alçament militar del 18 de juliol molt intensament, no?**

—El 18 de juliol, jo feia guàrdia al servei d'urgències de l'Hospital Clínic, on em va venir a veure un home, que em va dir: “Aquesta nit succeirà una cosa molt important, i li voldríem demanar que vingúes al convent dels Carmelites, a la Diagonal, on hi haurà un focus de revolta i necessitarem algú que hi guareixi els ferits.” Jo li vaig dir que allà no tindria res per fer les cures bé i que el millor seria que em duguessin els ferits a l'hospital.

—**No devíeu saber de què anava la cosa.**

—No. I me'n vaig anar a casa. Vaig sopar i, havent sopat, em varen trucar, i un home em va dir: “Som del quarter de guàrdies d'assalt de la Barceloneta. Aquesta nit succeirà una cosa molt important i vostè hauria de venir, perquè necessitarem un metge.” Tothom sabia què passava! Bé, com que jo era cirurgià d'urgències, tenia l'obligació d'anar-hi. Mentre hi anava, vaig veure que, a la cruïlla de la Diagonal amb el passeig de Gràcia, a tots els terrats hi havia guàrdies d'assalt amb metralladores. Quan vaig arribar a la caserna, em varen dir que m'havia de col·locar darrere una barricada feta de paper

premsat, perquè era previst que els revoltats arribarien devers les quatre de la matinada. Em donaren una farmaciola i, efectivament, a les quatre, per l'avinguda d'Icària, van comparèixer els revoltats, amb un canó i unes quantes mules. Aleshores, els guàrdies d'assalt dels terrats començaren a disparar-los, i ells arrencaren a córrer, deixant el canó i les mules i tot enmig del carrer.

—Visquéreu la guerra des del primer minut.

—I, al migdia del 19, me'n vaig anar cap a casa. Jo vivia al barri de Gràcia; com que sentia trets a Drassanes, però, vaig decidir pujar per Santa Maria del Mar. Finalment, vaig desembocar a Via Laietana, al nivell de la comissaria de policia.

Allà vaig veure que pujava la guàrdia civil, amb el coronel Escribano al capdavant, tots uniformats. Al balcó de la comissaria, hi havia en Companys i alguns dels seus consellers. La guàrdia civil s'hi aturà al davant i li va presentar armes. Aleshores vaig pensar que allò ja estava guanyat. No sabia que tot just començava.

—Uf...

—Quan aquell dia vaig arribar a casa, me'n vaig anar a dormir, però al cap de pocs hores ja vaig rebre una trucada del Clínic, demanant-me que anés a l'hospital immediatament, perquè allò era tot ple de ferits. La majoria eren ferits de revoltats, que havien lluitat a Drassanes, a Capitania, als Carmelites... Una destrossa total. Que es convertí en una destrossa pitjor

quan els sindicats s'apoderaren dels arsenals. Al cap d'uns quants dies vaig tornar a la Barceloneta i allà vaig veure com a molta gent, només mostrant un carnet sindical, els lliuraven una arma. Quan vaig arribar a casa, vaig dir: "Hi ha hagut una revolta brutal que s'ha sufocat, però a partir d'ara tot serà pitjor." Tota aquella gent armada, sense recursos, sense cap idea de res: ja de tot d'una es veia a venir que allò no podia acabar bé.

—Sense ordre no hi pot haver llibertat, dieu a les memòries.

—Exacte. Sense ordre no hi pot haver llibertat. La societat és com el cos humà. Quan es perd l'ordre, tot comença a anar malament.

Pere Antoni Pons

Cines Babel
Cines Albatros

CINES Albatros
Fra Lluís Colomer, 4 Acc. · València

Before The Devil Knows You're Dead

de Sidney Lumet

Si presentes aquesta butlleta tindràs el següent preu especial:

Si ets subscriptor d'EL TEMPS:
4,40 € De dilluns a dijous
i 6€ cap de setmana.
(Cal acompanyar el justificant de pagament)

Si ets lector d'EL TEMPS:
5,60€ de dilluns a dijous

